

คู่มือการจัดการ

พุทธสถานในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ

ผลงานวิจัยเรื่อง “กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพ
ขีดความสามารถของผู้สูงอายุโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม
Elders’ Potentials Capacity Driving Mechanism
through Buddhism Integration”

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไชสง และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (2560)

คำนำ

คู่มือการจัดการพุทธสถานในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ “พุทธคลินิก” เล่มนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นปัจจัยพื้นฐานโครงสร้างของศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ “พุทธคลินิก” ด้านกายภาพ

ส่วนที่ 2 เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 กลไกการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ “พุทธคลินิก”

เหมาะสำหรับพุทธสถาน (วัด) ในการนำไปใช้พัฒนาสถานที่และ กิจกรรมที่เหมาะสมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุสืบไป

ข้อความส่วนใหญ่ของคู่มือเล่มนี้นำมาจากผลงานวิจัยของ ศ.ดร. บุญทัน ดอกไธสง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ตั้งในพุทธสถานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จักเป็นประโยชน์แก่วัด หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ และประชาชนทั่วไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

คำนำ..... ก

สารบัญ..... ข

ส่วนที่ 1 เป็นปัจจัยพื้นฐานโครงสร้างของศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ
“พุทธคลินิก” ด้านกายภาพ..... 1

ส่วนที่ 2 เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ.... 15

ส่วนที่ 3 กลไกการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ
“พุทธคลินิก” 21

ปัจจัยพื้นฐานโครงสร้างของศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ “พุทธคลินิก” ด้านกายภาพ

นิยามศัพท์

โครงสร้างพื้นฐาน หมายถึง อาคาร สถานที่ที่สำคัญภายในวัด ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ที่ตั้งภายในวัด

พุทธคลินิก หมายถึง ชื่อเฉพาะของศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุภายในวัด

สาระสำคัญ

ปัจจัยพื้นฐานโครงสร้างของศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ “พุทธคลินิก” ประกอบด้วย 11 ด้าน คือ

1. บริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
2. วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุ สามารถเข้าไปใช้สอยหรือทำกิจกรรมได้อย่างสะดวกปลอดภัย
3. การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ ภายในวัดเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
4. ลักษณะของอาคารและสิ่งประกอบในอาคารต่าง ๆ เช่น เก้าอี้ โต๊ะ ตั้ง เป็นต้น

5. มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัดและผู้มาทำกิจกรรมที่วัดสำหรับผู้สูงอายุ
6. มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ
7. อาคารสถานที่และพื้นที่บริเวณวัดสำหรับผู้สูงอายุ
8. ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ
9. ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ
10. บันไดสำหรับผู้สูงอายุ
11. ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ

1. บริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

- 1.1 ป้ายชื่อวัดและป้ายแสดงเส้นทางในวัดมีความชัดเจน ผู้สูงอายุสามารถสังเกตเห็นและเข้าใจได้โดยง่าย
- 1.2 แผนผังวัดมีการแบ่งโซนพื้นที่อย่างเป็นสัดส่วน
- 1.3 มีป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ และข้อมูลข่าวสารทั่วไป เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- 1.4 มีป้ายนิเทศข้อมูล เช่น ประวัติวัดโดยย่อ คติธรรม พุทธภาษิต
- 1.5 มีมุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านสำหรับผู้สูงอายุ
- 1.6 มีแว่นสายตาสำหรับอ่านหนังสือหลายระดับค่าสายตา วางไว้ในมุมหนังสือ

2. วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้สอยหรือทำกิจกรรมได้อย่างสะดวก ปลอดภัย

- 2.1 ศาลาการเปรียญ
- 2.2 วิหาร
- 2.3 ลานวัด
- 2.4 ลานบริเวณรอบเจดีย์
- 2.5 ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์
- 2.6 ถนนและทางเท้าภายในวัด

3. การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

- 3.1 บริเวณวัดสงบ ไม่มีสิ่งรบกวน
- 3.2 บริเวณวัดร่มรื่นมีพื้นที่สีเขียว
- 3.3 มีการจัดบริเวณวัด สถานที่ เป็นระเบียบ
- 3.4 มีการจัดการขยะที่ดี มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยอย่าง

เพียงพอ

- 3.5 มีบริเวณปลูกไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น

สวยงาม

- 3.6 มีการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนเพียงพอ

4. ลักษณะของอาคารและสิ่งประกอบในอาคารต่าง ๆ เช่น แก้ว ไม้ โต๊ะ ตั้ง เป็นต้น

- 4.1 มีความสะอาด ใช้สีสันทึบบายตา
- 4.2 มีความมั่นคงแข็งแรง สะดวกต่อการเข้าถึงและใช้สอยพื้นที่

5. มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากร
ภายในวัดและผู้มาทำกิจกรรมที่วัดสำหรับผู้สูงอายุ

- 5.1 มีระเบียบปฏิบัติกิจกรรม/จัดกิจกรรม
- 5.2 มีระเบียบปฏิบัติของผู้สูงอายุที่เข้ามาพักอาศัยในวัด
- 5.3 มีระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาร่วมหรือจัดกิจกรรม

ต่าง ๆ ภายในวัดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

6. มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่ออำนวยความสะดวก สะดวกแก่ผู้สูงอายุ

- 6.1 เจ้าอาวาสได้มีการมอบหมายหน้าที่บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการต้อนรับผู้สูงอายุ
- 6.2 จัดทำทะเบียนประวัติผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวัด
 - ข้อมูลทั่วไป (ชื่อ-ที่อยู่-อายุ-เพศ-การศึกษา-อาชีพ-บุคคลที่ติดต่อดี-หมายเลขโทรศัพท์-ความสามารถพิเศษ)
 - ประวัติการเจ็บป่วย (โรคประจำตัว-การรักษา-ยา)
- 6.3 จัดทำสมุดเยี่ยม

7. อาคารสถานที่และพื้นที่บริเวณวัดสำหรับผู้สูงอายุ

7.1 อาคารสถานที่ มีพื้นเรียบ ไม่ลื่น ไม่ต่างระดับ แข็งแรง พร้อมใช้งาน ไม่มีสิ่งกีดขวางเส้นทางสัญจรในวัด ปลอดภัย สะดวก เป็นสัดส่วน ไม่มีสัตว์หรือสิ่งกีดขวางที่เป็นอันตรายต่อการสัญจร

7.2 โรงอาหารและห้องครัว ปราศจากสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ไม่ลื่น ไม่มีพื้นต่างระดับ

7.3 ไม่พบขยะมูลฝอยตกค้างหรือตกหล่นตามพื้นถนน รางระบายน้ำ

7.4 น้ำเสีย น้ำทิ้ง มีการจัดการที่ถูกสุขาภิบาล โดยมีราง หรือท่อระบายน้ำรอบบริเวณ ไม่อุดตัน ไม่ส่งกลิ่น

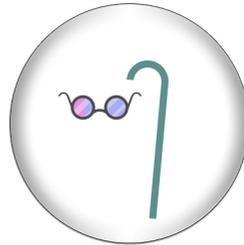

8. ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ

8.1 มีการจัดที่จอดรถเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ช่องจอดไม่ขนานกับทางเดินรถ พื้นผิวเรียบเสมอกัน และติดตั้งป้ายผู้สูงอายุติดสูงจากพื้น 2.00 ม.

8.2 จัดให้มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ ใกล้ทางเข้าออกอาคารมากที่สุด มีสัญลักษณ์รูปคนพิการที่พื้นและป้ายบอกรถ

8.3 ช่องจอดรถมีพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็น มีพื้นที่กว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตรยาวตลอดที่จอด มีอุปกรณ์หรือราวจับหรือไม้เท้าเตรียมพร้อมสำหรับผู้สูงอายุที่เดินไม่สะดวก

9. ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ

9.1 ทางลาดวัสดุไม่ลื่นกว้างไม่น้อยกว่า 90 ซม. (ทางลาดที่ยาวตั้งแต่ 6.00 ม. ขึ้นไปต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 ม.)

9.2 ความลาดชันไม่เกิน 1:12 ความยาวแต่ละช่วงไม่เกิน 6.00 ม. (ถ้าความสูงของพื้น 1 เมตร ความลาดยาวต้องไม่ต่ำกว่า 12 เมตร

9.3 ความสูงของพื้นไม่ควรเกิน 50 ซม. และยาวแต่ละช่วงไม่เกิน 6.00 ม.)

9.4 มีพื้นที่หน้าทางลาดยาวไม่น้อยกว่า 1.50 ม.

9.5 ทางลาดไม่มีผนัง ให้ยกขอบสูงไม่น้อยกว่า 15 ซม. และมีราวกันตก

9.6 ทางลาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2.50 ม. ขึ้นไป ต้องมีราวจับสองข้างมีลักษณะดังนี้ (ใช้ตรวจรายการทุกข้อ และใส่เครื่องหมายถูก)

- วัสดุเรียบ แข็งแรง ไม่ลื่น
- ราวจับกลมเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 ซม.
- สูงจากพื้น 0.80 – 0.90 ม.
- มือจับยึดกับผนัง ห่างจากผนังไม่น้อยกว่า 5 ซม. สูงจากจุดยึดไม่น้อยกว่า 12 ซม. (ถ้าไม่มีผนัง แต่มีราวให้เช็คเครื่องหมายถูกว่ามี)
- ปลายราวจับยื่นจากจุดสิ้นสุดทางลาดไม่น้อยกว่า 30 ซม. ม.
- ราวจับมีความยาวต่อเนื่อง

9.7 ระดับพื้นห่างกันเกิน 2 ซม. ต้องมีการปาดมุมพื้นที่ส่วนต่างระดับกันไม่เกิน 45 องศา

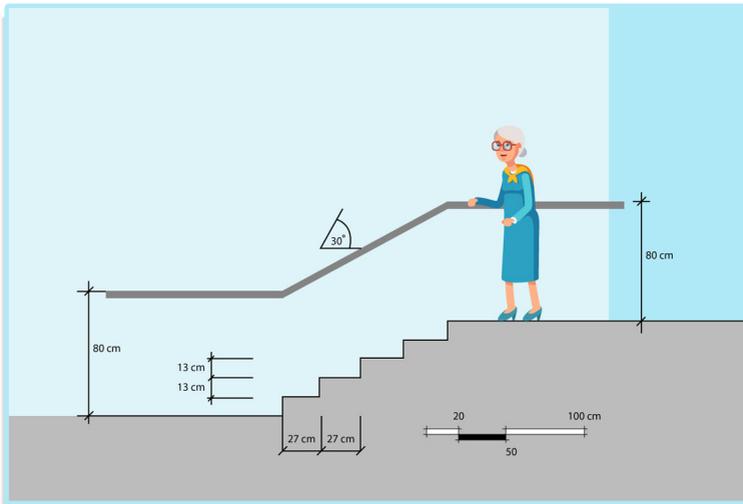

10. บันไดสำหรับผู้สูงอายุ

- 10.1 ความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 ม.
- 10.2 มีชานพักทุกกระยะในแนวตั้งไม่เกิน 2.00 ม.
- 10.3 มีราวจับทั้ง 2 ข้าง ตามลักษณะที่กำหนด
- 10.4 ลูกตั้งสูงไม่เกิน 15 ซม. และไม่เป็นช่องเปิด
- 10.5 จมูกบันไดให้มีระยะเหลื่อมกันไม่เกิน 2 ซม. และมีแผ่นกัน

ลื่นติดไว้

- 10.6 พื้นผิววัสดุไม่ลื่น
- 10.7 มีป้ายแสดงทิศทาง และหมายเลขชั้น

11. ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ

11.1 จัดให้มีส้วมสำหรับผู้สูงอายุ เข้าใช้ได้ในห้องน้ำนั้น อย่างน้อย 1 ห้อง อาจอยู่รวมกับห้องน้ำทั่วไปหรืออาจตั้งแยกก็ได้

11.2 มีพื้นที่ว่างภายในห้องส้วมเพื่อให้ เก้าอี้ล้อสามารถหมุนตัวกลับได้ มี เส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1.50 ม.

11.3 ประตูของห้องที่ตั้งโถส้วมเป็นแบบบานเปิดออกสู่ภายนอก โดยต้องเปิดค้างได้ไม่น้อยกว่า 90 องศา หรือเป็นแบบบานเลื่อน

11.4 ส้วมนั่งราบสูง 45 - 50 ซม. ด้านหนึ่งชิดผนัง โดยจาก กึ่งกลางโถถึงผนัง 45 - 50 ซม. ถ้าทั้งสองด้านห่างผนังเกิน 50 ซม. ต้องมีราวจับ

11.5 ราวจับในแนวนอนมีความสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 65 - 70 ซม. และให้ยื่นล้ำออกมาหน้าโถส้วมอีกไม่น้อยกว่า 25 - 30 ซม. ราวจับในแนวตั้งต่อจากปลายของราวจับในแนวนอนด้านหน้าโถส้วมมีความยาววัดจากปลายของราวจับในแนวนอนขึ้นไปอย่างน้อย 60 ซม.

11.6 มีราวจับ ระยะห่างจากขอบโถส้วมไม่น้อยกว่า 15 - 20 ซม. และมีความยาวไม่น้อยกว่า 55 ซม. (ราวจับติดผนังแบบพับเก็บได้ในแนวราบ เมื่อกางออกให้มีระบบล็อกที่ผู้สูงอายุสามารถปลดล็อกได้ง่าย)

11.7 ราวจับอื่นๆ สูง 80 - 90 ซม.

11.8 ติดตั้งระบบเตือนภัยเสียงสู่ภายนอก

11.9 ใต้อ่างล้างมือด้านที่ติดผนังไปจนถึงขอบอ่างเป็นที่ว่าง เพื่อให้เก้าอี้ล้อสามารถสอดเข้าไปได้ โดยขอบอ่างอยู่ห่างจากผนังไม่น้อยกว่า 45 ซม. อ่างต้องอยู่ในตำแหน่งที่ผู้สูงอายุเข้าประชิดได้โดยไม่มีสิ่งกีดขวาง

11.10 มีความสูงจากพื้นถึงขอบบนของอ่าง ไม่น้อยกว่า 75 - 80 ซม. และมีราวจับ ในแนวนอนแบบพับเก็บได้ใน แนวตั้งทั้งสองข้างของอ่าง

11.11 ก๊อกน้ำเป็นชนิดก้านโยกหรือก้านกด หรือก้านหมุนหรือระบบอัตโนมัติ

11.12 พื้นห้องส้วมมีระดับเสมอพื้น ภายนอก หรือมีทางลาดในกรณีเป็น พื้นต่างระดับ ทางลาดที่อยู่ภายนอก ห้องน้ำเปิดปิดได้สะดวก

11.13 ไม่มีสัตว์มีพิษหรือสัตว์ที่สร้างอันตรายให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น เขียด ตุ๊กแก หนู คางคก

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

นิยามศัพท์

การส่งเสริม หมายถึง การจัดกิจกรรมฝึกอบรมผู้สูงอายุ โดยพระสงฆ์

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การสร้างโอกาสให้กับตัวในการเรียนรู้โดยไม่จำกัดอายุวัย และช่วงเวลาโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ในเรื่องที่คุณเรียนสนใจ ใส่ใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นชุดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับความหลากหลายและใช้ชีวิตอย่างสมดุล (มัชฌิมาวิถิ) และมีความสุข (สันติ)

สาระสำคัญ

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ 5 ด้านคือ

- 1.1 ด้านการศาสนศึกษา
- 1.2 ด้านการศึกษาสงเคราะห์
- 1.3 ด้านการเผยแพร่
- 1.4 ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

1.1 ด้านการศาสนศึกษา

- ① จัดสอนเกี่ยวกับธรรมะให้แก่ผู้สูงอายุภายในวัดเช่น ธรรมศึกษา/พระอภิธรรม/ศพอ/ครูสมาธิ
- ② จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่ผู้สูงอายุภายในวัด
- ③ จัดห้องสมุดทางพระพุทธศาสนาในวัด

1.2 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

① การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุในวัด

② จัดตั้งโรงเรียนหรืออาคารสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้ร่วมตัวกัน

③ จัดตั้งศูนย์ศูนย์อบรม/เรียนรู้ศีลธรรมสำหรับผู้สูงอายุ

④ จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ

⑤ จัดตั้งชมรมต่างๆ เพื่อรวมกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นประโยชน์ต่อ

ชุมชนอื่น

1.3 ด้านการเผยแผ่

① มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น

①.1) ทำบุญตักบาตร

①.2) แสดงธรรมเทศนา

①.3) ปฏิบัติธรรม

①.4) การเวียนเทียน

①.5) การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ

ทางพระพุทธศาสนา

② มีการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

③ มีการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น

1.4 ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

1) การสร้างเครือข่าย/แนวร่วม/อาสาสมัคร/จิตอาสา เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

1.1) วัดสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านสาธารณสุขกับ องค์กรต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ

- ➡ สถานพยาบาล
- ➡ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ➡ วัฒนธรรมจังหวัด
- ➡ พุทธศาสนาประจำจังหวัด
- ➡ พัฒนาชุมชน
- ➡ สถานศึกษา
- ➡ เจ้าหน้าที่ อสม.

1.2) วัดส่งเสริม/สนับสนุน ให้ผู้สูงอายุทำงานจิตอาสา ช่วยเหลือสังคม

1.3) วัดจัดให้มีอาสาสมัคร/แนวร่วม ในการสอดส่อง ดูแล และพิทักษ์พระพุทธรูป

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ

2.1) วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ ผู้สูงอายุในชุมชน

2.2) ส่วนราชการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน

3) กิจกรรมอื่นๆ

3.1) มีกิจกรรมออกกำลังกายตามความเหมาะสมสำหรับ
ผู้สูงอายุในวัด

3.2) มีห้องปฐมพยาบาล / ยาสามัญประจำบ้าน /
สมุนไพรไว้บริการผู้สูงอายุ

3.3) มีกิจกรรมอื่นๆ

ส่วนที่ 3

กลไกการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ “พุทธคลินิก”

กลไกในการบริหารพุทธสถานในการพัฒนาผู้สูงอายุ ด้วยการสร้างมาตรฐานในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการสร้างองค์ประกอบในการบริหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 1 : ระบบบริหารจัดการ	1.1 ต้องมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการภายในพุทธสถาน 1.2 กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และกิจกรรมต่างๆภายในพุทธสถาน 1.3 ระบบการบริหารต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อผู้สูงอายุ 1.4 การสร้างแผนการพัฒนาสมรรถนะทางร่างกายและจิตใจให้มีศักยภาพของผู้ให้บริการ 1.5 มีระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพโดยมีแผนรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ 1.6 มีระบบการลงทะเบียนผู้รับบริการ
มาตรฐานที่ 2 : การปฏิบัติการ	2.1 ต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน 2.2 ต้องมีการกำหนดผู้เชี่ยวชาญในศูนย์พัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ อาทิเช่น แพทย์ / พยาบาล / อสม. รวมทั้งมีนักโภชนาการในการดูแลและจัดการเรื่องอาหารที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ 2 การดูแลสุขภาพ

มาตรฐานที่ 3 :

การวางแผน
ดูแลสุขภาพ

3.1 มีการวางแผนการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล ที่สะท้อนให้เห็นถึงการประเมินสุขภาพผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการดูแล

3.2 การวางแผนการดูแลผู้สูงอายุต้องเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่ดีของวิชาชีพ และมีความถูกต้องทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

3.3 ต้องทำการสื่อสารหรือแจ้งให้ผู้สูงอายุหรือญาติทราบทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงการวางแผนการดูแล

3.4 แผนการดูแลต้องได้รับความยินยอมและสามารถยกเลิกได้หากผู้รับบริการหรือผู้สูงอายุไม่ให้ความยินยอมหรือไม่เต็มใจ

มาตรฐานที่ 4 :

การปฏิบัติการ
ดูแลสุขภาพ

4.1 มีแนวทางการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพรวมถึงการฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุบนพื้นฐานของแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่ผ่านการศึกษาวิจัยและมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน

4.2 ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุสามารถส่งต่อผู้สูงอายุไปรับบริการด้านสุขภาพในระดับปฐมภูมิ ทูติยภูมิ การรักษาพยาบาลเฉพาะทางหรือการดูแลด้านสุขภาพอื่นๆ ได้ในสถานพยาบาลใกล้เคียงและสามารถส่งต่อข้อมูลสุขภาพในการส่งต่อเพื่อรับการรักษาและการติดตามการรักษากับสถานพยาบาลนั้นๆ ได้

4.3 มีทีมแพทย์ในการให้คำปรึกษาตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในศูนย์ดูแลได้

4.4 มีกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธ์ภาพในสังคมตามความเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ โดยความร่วมมือกับสหสาขาวิชาชีพในการจัดกิจกรรม

4.5 มีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพพักผ่อนหย่อนใจที่ผู้สูงอายุสามารถเลือกตามความพอใจหรือตามความสามารถของแต่ละบุคคล เช่น ศิลปะ เย็บปักถักร้อย พับกระดาษ ฯลฯ เพื่อพัฒนาคุณค่าในตัวเองของผู้สูงอายุ

4.6 เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตสังคมและจิตวิญญาณอย่างสม่ำเสมอทั้งภายในและภายนอกศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ

4.7 จัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ และประเพณีต่างๆ

4.8 ให้การดูแลในทุกมิติของการรักษาพยาบาล ได้แก่ การส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ

4.9 ดูแลป้องกันโรคแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ผลกดทับ ข้อติดแข็ง ฯลฯ โดย

①) นายผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ให้มีการตรวจเช็คร่างกายทำความสะอาดและพลิกตะแคงให้ทุกๆ 2 ชั่วโมง

②) ในผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ให้มีการตรวจเช็คร่างกายทำความสะอาดทุกทุก 4 ชั่วโมง

③) เน้นเรื่องความสะอาด เช่น การอาบน้ำ อาหารที่รับประทาน เพียงที่ผู้สูงอายุนอน ฯลฯ

4.10 ดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุให้เขารู้สึกว่าเหมือนอยู่บ้าน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านสิทธิและการได้รับความคุ้มครอง

มาตรฐานที่ 5 :
สิทธิและ
ประโยชน์

5.1 ให้ผู้สูงอายุรับรู้ข่าวสารข่าวที่ผู้สูงอายุต้องการและมี
การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะร่างกายของตัวผู้สูงอายุเอง

5.2 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้สูงอายุและยาต้องเป็น
ภาษาที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจได้ง่าย

5.3 ผู้ให้บริการต้องรับประกันว่าผู้สูงอายุและญาติ
สามารถขอเข้าเยี่ยมหรือสอบถามการดำเนินงานของ
ศูนย์ดูแลได้ก่อนการตัดสินใจเข้ารับการดูแล

5.4 ผู้ให้บริการจะต้องแจ้งค่าใช้จ่ายในการดูแลรวมทั้ง
กิจกรรมต่างๆที่ผู้สูงอายุต้องจ่ายโดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการ
ถูกบังคับทั้งนี้ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

5.5 ผู้สูงอายุและญาติมีสิทธิได้รับการนัดหมายเพื่อพบ
ที่มพยาบาลหรือแพทย์เพื่อวางแผนในการดูแลสุขภาพ
ในปัจจุบันและการวางแผนการดูแลขณะเกิดเหตุ
ฉุกเฉินหรือกรณีที่เกิดการเจ็บป่วยการประสานงาน
จากสถานพยาบาลที่รับส่งต่อการตรวจสอบสิทธิการ
รักษาพยาบาลการดูแลในระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นเป็น
ต้น

5.6 ผู้สูงอายุควรได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเอง
และการดูแลตนเอง เพื่อการพัฒนาศักยภาพและการ
ดูแลตัวเอง

5.7 เมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินผู้สูงอายุควรได้รับการ
ช่วยเหลืออย่างเต็มที่

มาตรฐานที่ 6 :

ความเป็น
ส่วน ตัว และ
ศักดิ์ศรีความ
เป็นมนุษย์

6.1 การปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุต้องยึดหลักความเป็นส่วนตัวและเป็นไปตามความต้องการหรือความเต็มใจของผู้สูงอายุ

6.2 การดูแลผู้สูงอายุและความเป็นอยู่ต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์

6.3 ศูนย์ดูแลต้องมีนโยบายและแนวทางในการควบคุมดูแลป้องกันผู้สูงอายุจากการถูกรังแกต่อร่างกาย จิตใจ การเงิน และด้านอื่นๆ หรือการล่วงละเมิดทางเพศ

6.4 หากมีกรณีดังกล่าวหรือมีเหตุน่าสงสัยต้องมีหน้าที่รายงานและแจ้งต่อเจ้าพนักงานและมีกระบวนการในการส่งต่อเพื่อให้ความดูแลที่เหมาะสมต่อไป

6.5 เจ้าหน้าที่หรือผู้ดูแลควรผ่านการอบรมหรือศูนย์ดูแลควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันสิทธิและการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุ

6.6 มีการจัดอัตรากำลังในการเฝ้าเวรตอนกลางคืนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

6.7 มีการรักษาความลับของผู้สูงอายุ ไม่เปิดเผยข้อมูลการรักษาแก่บุคคลภายนอก ในมาตรฐานเดียวกับการรักษาสีทธิของผู้ป่วย การให้ข้อมูลควรให้ข้อมูลแก่ญาติสายตรงเท่านั้นคือ คู่สมรสและลูก

องค์ประกอบที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและระบบความปลอดภัย

มาตรฐานที่ : 7
สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

7.1 มีการออกแบบสถานที่ การจัดวางสิ่งของเครื่องใช้ที่สะดวก ปลอดภัย โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลและมีความเป็นส่วนตัว

7.2 จะสิ่งทีภายในศูนย์ให้สะดวกสบายและเสมือนอยู่บ้าน

7.3 มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันการเกิดอัคคีภัยเป็นไปตามมาตรฐานโดยมีการตรวจสอบดูแลอย่างสม่ำเสมอ

7.4 ออกแบบและจัดการสถานที่เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่างๆ โดยยึดหลักเพื่อการป้องกันการติดเชื้อและอารยสถาปัตยกรรม (Universal design) โดยมีการตรวจสอบและรักษาความสะอาดภายในศูนย์ดูแลอยู่เสมอ

7.5 จัดพื้นที่ภายในศูนย์ดูแลให้มีอากาศถ่ายเทดีโปร่งโล่งและไม่คับแคบจนเกินไป และห้องที่พักของผู้สูงอายุต้องมีหน้าต่างเพื่อให้อากาศถ่ายเทสะดวก

7.6 มีการจัดพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ เช่น สวนหย่อม มีทางเดินที่สามารถพาผู้สูงอายุออกไปรับอากาศบริสุทธิ์และผ่อนคลายได้

7.7 มีสถานที่สำหรับออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีพื้นที่การเดินที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุหรือมีราวจับช่วยเดินไปตามสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ตามทางเดิน ฯลฯ

7.8 มีการตรวจสอบและรักษาความสะอาดภายในศูนย์อยู่เสมอ

7.9) เติยงนอนผู้สูงอายุควรจัดระยะห่างระหว่างเตียงระดับความสูงของเตียงให้ต่ำลงและสะดวกต่อการลุกนั่งและนอนสำหรับผู้สูงอายุ

7.10) ห้องน้ำควรมีแผ่นกันลื่นในห้องน้ำ มีการแบ่งโซนเปียกโซนแห้งในห้องน้ำที่ชัดเจน ป้องกันการหกล้มหรือลื่นล้มในผู้สูงอายุ

7.11) ส่วนที่เป็นทางลาดและทางต่างระดับมีป้ายหรือสัญลักษณ์บ่งบอกชัดเจน

7.12) มีกระดิ่งตามสถานที่ต่างๆ เช่น ช่างเตียง ในห้องน้ำ ตามทางเดิน ฯลฯ

7.13) มีราวจับช่วยเดินตามสถานที่ต่างๆ เช่น ในห้องน้ำ ตามทางเดิน ฯลฯ

7.14) มีแสงสว่างเพียงพอต่อการให้บริการผู้สูงอายุ

7.15) จัดให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมวัดประจำวันต่างๆ โดยไม่ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง

7.16) มีระบบการป้องกันการติดเชื้อหรือการแพร่กระจายเชื้อ ควรมีการตรวจสอบและเฝ้าระวังการติดเชื้ออย่างเคร่งครัด ตลอดจนดำเนินการป้องกันหรือแก้ไข เช่น มีการตรวจสอบเชื้อโรคในอากาศ รวมทั้งมีการตรวจสอบผู้มาติดต่อที่เข้ามาในศูนย์ว่านำเชื้อโรคเข้ามาเผยแพร่เชื้อหรือไม่

7.17) มีการจัดอัตรากำลังในการเฝ้าเวรตอนกลางคืน

7.18) มีกฎหมายผู้สูงอายุมีของมีค่าติดตัว

จากที่กล่าวมาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือการเผยแพร่ผลลัพธ์
จากงานวิจัยและร่วมกันวิพากษ์ก่อนการนำไปใช้เพื่อให้สามารถต่อยอดได้
นำไปสู่การพัฒนามาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุระดับประเทศต่อไปเพื่อ
ประโยชน์ต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานและสามารถประกัน
คุณภาพการดูแลให้แก่ผู้สูงอายุอย่างจริงจัง

